

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Vztahy mezi Egyptem a Libyí v 60. a 70. letech
20. století**

Michaela Zemancová

Plzeň 2012

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra Blízkovýchodních studií

Studijní program Mezinárodní teritoriální studia

Studijní obor Blízkovýchodní studia

Bakalářská práce

Vztahy mezi Egyptem a Libyí v 60. a 70. letech

20. století

Michaela Zemancová

Vedoucí práce:

PhDr. Issam Ramadan

Katedra blízkovýchodních studií

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2012

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2012

.....

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych zde poděkovala vedoucímu své práce PhDr. Issamovi Ramadanovi, za jeho cenné rady a čas, který mi věnoval.

Obsah

1 ÚVOD	1
2 EGYPT OD KOLONIE PO PŘEVRAŤ SVOBODNÝCH DŮSTOJNÍKŮ 1952.....	3
2.1 První světová válka a vznik strany Wafd.....	3
2.2 Vláda za krále Farúka a druhá světová válka	4
2.3 Poválečné období	5
2.3.1 První arabsko – izraelský konflikt	6
2.3.2 Pokusy o zrušení egyptsko - britské smlouvy z roku 1936 a snaha o evakuaci vojsk ze země	7
2.4 Vojenský převrat Svobodných důstojníků 23. června 1952.....	8
3 EGYPT ZA PREZIDENTA GAMALA ABD AN - NÁSIRA.....	10
3.1 Znárodnění Suezského průplavu.....	10
3.2 První myšlenky panarabismu a vznik SAR	12
3.2.1 Sjednocení Sýrie a Egypta	12
3.3 Šestidenní válka a Arabský socialistický svaz.....	13
3.4 Konec Násirovy vlády	15
4 ANWAR AS - SÁDÁT PREZIDENTEM.....	16
4.1 Egyptská zahraniční politika a říjnová válka	17
4.1.1 Vypuknutí a průběh říjnové války.....	17
4.1.2 Důsledky říjnové války a počátky mírové spolupráce mezi Egyptem a Izraelem	18
4.1.3 Camp David a smrt Sádáta.....	19

5	LIBYE OD OKUPACE K MONARCHII	21
5.1	Vyhlášení nezávislé Libye	22
5.2	První všeobecné volby a sjednocení Libye	23
5.3	Krize monarchistického režimu	25
5.3.1	První myšlenky svrnutí libyjské monarchie	26
5.4	Převrat Muammara al – Qadhdháfího.....	28
6	MUAMMAR AL - QADHDHÁFÍ V ČELE LIBYE	29
6.1	Qadhdháfího vnitropolitická situace	29
6.2	Vyhlášení Velké arabské lidové a socialistické džamáhírije..	31
7	POLITICKÉ VZTAHY MEZI EGYPTEM A LIBYÍ OD ROKU 1969 DO ROKU 1977	32
7.1	Ustanovení svazu Libye, Egypta, Súdánu a Sýrie.....	32
7.2	Libyjský pochod na Egypt.....	33
7.3	Rozkol v egyptsko – libyjských vztazích	34
7.3.1	Jednání arabských států proti politice Anwara as – Sádáta	35
8	ZÁVĚR	36
9	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ.....	38
10	RESUMÉ	40

1 ÚVOD

Libye a Egypt. Dvě země, které od sebe nejsou moc odlišné. V novodobých dějinách si prošly podobným politickým vývojem. Obě země byly na počátku 20. století vykořisťovány koloniálními mocnostmi. Byly monarchií, kde byli dosazeni prozápadní králové, kteří úzce spolupracovali se Západem. Západní země využívaly Libyí a Egypt pouze pro své ekonomické a politické zájmy na Blízkém východě. Ale i v těchto těžkých dobách se rodily panarabské a panislamské myšlenky, které dovedly státy k vlastní autonomii a suverenitě, díky charismatickým vůdcům své doby.

V mé bakalářské práci se věnuji popisu vývoje obou zemí. Lépe tím čtenář pochopí vztahy mezi Egyptem a Libyí. V první kapitole popisují vývoj Egypta od dob kolonialismu do převratu Svobodných důstojníků. Tedy od druhé poloviny 19. století do roku 1952. Ve druhé kapitole se věnuji Egyptu za prezidenta Gamal Abd an – Násira, na kterého ve velké míře navazuje Muammar al – Qadhafí. Ve třetí kapitole popisují nástup prezidenta Anwara as – Sádáta po smrti Násira. Jedná se o období od roku 1970 do prezidentovy tragické smrti roku 1981. V tomto období proběhly významné události, jako je například říjnová válka s Izraelem či podepsání dohod z Camp Davidu.

Čtvrtá kapitola nás seznámí s vývojem Libye od kolonie a její cestu k vytvoření státní nezávislosti v čele s králem Idrísem I., který usedl na trůn roku 1951. V neposlední řadě zde nechybí sjednocení Libye či první všeobecné volby. V poslední části této kapitoly je popsán převrat Svobodných důstojníků, který byl ve velké míře inspirován násirismem. Kapitola pátá pojednává přímo o Muammarovi Qadhafím, který stanul v čele Libye od roku 1969. Jeho prvotní kroky v nitropolitických změnách a další vývoj Libye až po vyhlášení Velké arabské lidové socialistické džamáhírije roku 1977. Kapitola šestá nás rovnou zavede do nitra vztahů mezi Egyptem a Libyí od roku 1969, kdy započaly první pokusy o

sjednocení obou zemí až do roku 1977. V tomto roce byly zrušeny jakékoliv diplomatické styky s oběma zeměmi.

Ke své práci jsem používala česky psanou literaturu, ale ve velké míře jsem se nechala inspirovat i literaturou cizojazyčnou (anglicky psanou). Literatura, která popisuje vztahy mezi Egyptem a Libyí není mnoho. S vnitřní politikou a vývojem států mi nejvíce posloužila odborná publikace Nejnovější dějiny Afriky od Karla Laciny, která byla vydána v roce 1987 nakladatelstvím Svoboda. Velké množství faktů ohledně vývoje Libye a jejích vztahů k Egyptu bylo v knize Libye od Inge Dankovičové, vydané Institutem zahraničního obchodu v Praze roku 1980. Dále mi velice pomohla monografie Libye od Ivana Hrbka, nakladatelství Svoboda, 1982. V neposlední řadě nesmím opomenout ani knihu The Middle East od Williama J. Spencera, vydána roku 2009 nakladatelstvím McGraw – Hill, která velice dobře popisuje vývoj v obou zemích od minulosti až do současnosti. Další knihy jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Ve velké míře jsem čerpala z pramenů, které jsou starší dvaceti let, ale i přes to jsem se snažila popsat děje, které se v minulosti staly dnešní terminologií. Arabská jména jsem přepisovala dle českého znění jako Karel Lacina či Eduard Gombár.

2 EGYPT OD KOLONIE PO PŘEVRAŤ SVOBODNÝCH DŮSTOJNÍKŮ 1952

Velká Británie se stala v druhé polovině 19. století nejsilnější koloniální mocností. Při dělení Afriky si zabrala nejvíce územních celků mezi které patřil i Egypt. Díky otevření Suezského průplavu a zakoupení 176 tisíc akcií Velkou Británií učinilo Egypt klíčem k imperiální cestě do Indie a na Dálný Východ. V Egyptě zesílilo protiimperialistické hnutí národní buržoazie¹, které se roku 1882 dostalo k moci, Velká Británie se cítila tímto krokem ohrožena. Následovalo bombardování Alexandrie a vylovení expedičního vojska. Egyptská armáda byla poražena. Díky vítězství se Velká Británie stala neomezeným pánem v zemi, i když formální moc stále zůstávala pod suzerenitou² tureckého sultána.³

2.1 První světová válka a vznik strany Wafd

Během první světové války bojovali Arabové po boku Velké Británie proti Osmanské říši, Angličané za to slíbili mekkánskému šerífovi Hášimovci Husajnovi, že po vítězství nad Osmanskou říší ho učiní králem Arabů. Egyptští vlastenci byli v tomto boji velice aktivní a očekávali, že na konci bojů za věrné služby Velké Británii se nakonec dočkají nezávislosti. Žádných ze slibů se ale Egyptané nedočkali, a ze slibu Arabům byly uskutečněny pouze drobné úlomky.⁴

Na konci války roku 1918 vznikla politická strana Wafd.⁵ Ve stejném roce strana Wafd vznesla Británii požadavky na úplnou nezávislost Egypta. Británie tyto požadavky odmítla s tím, že Egypt zatím není

---

1 Zde buržoazie představuje drobné podnikatele, majitele krámků... V 19. století v Egyptě ještě nebyla buržoazie dostatečně vyvinuta

2 Termín, který se používá pro označení omezené suverenity v mezinárodním právu

3 Lacina (1987, s. 74)

4 Kropáček (2002, s. 69)

5 Je bývalá nacionalisticky orientovaná egyptská politická strana, která od roku 1918 prosazovala zrušení britského protektorátu a za druhé světové války vystupovala jako hlavní politická síla v boji za nezávislost, zanikla po státním převratu roku 1952

připraven na samosprávu. Posléze se Wafd obrátil k násilí⁶, organizovanému bojkotu, stávkám a teroristickým útokům⁷ proti britským vojákům a proti egyptskému obyvatelstvu, které spolupracovalo s Británií.⁸

Tyto nepokoje byly potlačeny až roku 1922, kdy Britové vydali deklaraci o zrušení protektorátu a o nastolení konstituční monarchie v Egyptě. Skutečnost ale byla jiná. Anglie si stále vyhrazovala právo na obranu Egypta, kontrolu Suezského průplavu, ochranu cizinců a na nadvládu v Súdánu.⁹ Náledujícího roku 1923 byla vyhlášena ústava, podle níž se Egypt stal konstituční monarchií v čele s králem Ahmadem Fuádem I. Vztahy k Velké Británii byly stále nedořešené a vlastenecké nálady plály s různou intenzitou. Roku 1930 vedly k rozehnutí parlamentu a k nastolení diktatury dvora v období 1930-1936.¹⁰

2.2 Vlása za krále Farúka a druhá světová válka

Po smrti krále Fuáda I. roku 1936, nastoupil na trůn jeho syn Farúk, který následoval kroky svého otce. Premiérem se stal vůdce Wafdu Nahhás paša, který uzavřel s Británií smlouvu o spojení na dvacet let. Tato smlouva zajistila Velké Británii důležitá vojenská a politická práva v Egyptě.¹¹

Během druhé světové války se Velká Británie obávala Německa, které chtělo převzít moc v Egyptě. Británie nad Egyptem opět vyhlásila protektorát a tím se také Egypt stal hlavní Britskou vojenskou základnou na Blízkém východě.¹² „V létě roku 1942 Británie prosadila opětovné jmenování protinacisticky smýšlejícího Nahháse paši ministerským předsedou a generálním guvernérem s tím, že zaručí zbavení země od lidí

---

6 Země, která okupuje jinou zemi nemůže mluvit o násilí a teroristických útocích obyvatelstva, když se sama uchyluje k násilí tím, že okupuje jiný stát

7 Viz poznámka pod čarou 6

8 Spencer (2009, s. 47)

9 V 80. letech 19. století náboženský vůdce al-Mahdí sjednotil kmeny na západě a ve středním Súdánu a tím vytvořil jednotný stát, který byl následně zničen roku 1898 Anglií a Egyptem a připojen k Egyptu, kde hlavní slovo měla Anglie

10 Vachala (2003, s. 143)

11 Sharabi (1962, s. 200-201)

tíhnoucích k fašismu.¹³ Nahhás paša toto přijal v příštím očekávání, že po válce mu naopak vyhoví britská vláda, evakuuje svá vojska z Egypta a země získá samostatnost.¹⁴

2.3 Poválečné období

Od konce války se politický život soustředil hlavně na otázku evakuace britských vojsk a ukončení britského vlivu na egyptskou politiku. Ještě před koncem války se vláda Egypta rozhodla připojit k protifašistické alianci, aby Egyptu zajistila přijetí do OSN a aby se vytvořilo příznivé prostředí pro poválečné vztahy s Velkou Británií. Wafdisté nato vyhlásili bojkot voleb a až do roku 1950 zůstali v opozici a to Anglie přivítala pozitivně, protože neměla ve wafdisty důvěru. Domnívala se, že král a palácové strany udrží situaci pevně ve svých rukou. 23. září 1945 nová vláda Nukrášihó paši musela požádat Velkou Británii, pod tíhou lidového odporu, o revizi vztahů mezi oběma zeměmi. Negativní odpověď přišla již následujícího roku. Británie trvala na tom, aby smlouva z roku 1936 zůstala v platnosti. Následné nepokoje a střelba do průvodu studentů na Abbásově mostě vyvovala generální stávky.¹⁵

V roce 1945 vnikla také Liga arabských států (dále jen LAS) jako regionální mezivládní organizace arabských zemí. Byla založena v Káhiře na konferenci zástupců sedmi arabských zemí. Hlavní cílem LAS bylo upevňovat vzájemné vztahy mezi členskými zeměmi, starat se o svrchovanost, koordinovanost politických rozhodnutí v zemích a dosáhnout arabské jednoty.¹⁶

Vedle Wafdu byla další velkou politickou organizací Muslimské bratrstvo, které bylo nejvýznamnější ve druhé čtvrtině dvacátého století.¹⁷ Jednalo se o „*politicko-náboženské panislamské hnutí*“

---

12 Spencer (2009, s. 47)

13 Byla to pouze zástěrka toho, aby byl ukončen boj Egyptanů za nezávislost

14 Citováno dle: Valacha (2003, s. 144),

15 Lacina (1987, s. 166 – 167), autor mluví o okupaci Egypta z hlediska Britů

16 Volenec (1987, s. 59)

17 Sharabi (1969, s. 204-205)

nejkonzervativnějších vrstev maloburžoazie. Bylo založeno v r. 1928 egyptským učitelem Hasanem Bannou. Hnutí vzniklo jako reakce maloburžoazních vrstev na britskou politiku vůči Egyptu, odmítalo sociální pokrok a demokracii a usilovalo o vytvoření státu založeného politicky a ekonomicky na islám (ústavou by se stal korán)... Hnutí se rozšířilo do dalších arabských zemí (Jordánsko, Súdán, Sýrie aj.)¹⁸

„Vláda Ismaíla Sidkího vystřídala Nukrášího kabinet ihned po masakru na Abbásově mostě. Sidkího vláda na podzim roku 1946 potvrdila práva Velké Británie na udržení vojsk a základen v Egyptě. Parlament odmítl smlouvu ratifikovat, což vedlo k pádu vlády. Nová vláda – opět s Nukráším v čele – předložila spor k posouzení Radě bezpečnosti OSN, která se touto otázkou v průběhu roku 1947 několikrát zabývala.“¹⁹ Egyptské požadavky byly podporovány Sovětským svazem a do jisté míry i Spojenými státy, které viděly slábnutím britského impéria svou šanci o ovládnutí Egypta, který chtěly získat pro své vlastní ekonomické a vojenské plány na Blízkém východě. Popularita Spojených států však v Egyptě silně poklesla po roce 1948, kdy se USA podílely na nově vznikajícím státě Izrael.²⁰

2.3.1 První arabsko – izraelský konflikt

„Izraelsko-arabský konflikt vypukl podle předpokladů v den vyhlášení izraelské nezávislosti – 14. května 1948.“²¹ Na Izrael zaútočily armády sousedních arabských států...“²² Egypt, jako ostatní arabské státy se v této válce také angažoval a vyslal do Izraele armádu, která měla pomoci při svržení nového státu. Této války se účastnil i Gamál Abd an-Násir (dále jen Násir) a několik důstojníků, kteří ho následovali. Egyptská armáda byla poražena a sám Násir byl v pasti i se svou jednotkou, byl poraněný a zachráněn pouze nastávajícím příměřím. Více šokujícím

---

18 Citováno dle: Volenec (1987, s. 72)

19 Citováno dle: Lacina (1987, s. 167)

20 Lacina (1987, s. 167 – 168)

21 Více o této válce: Herzog (2004)

22 Citováno dle: Čejka (2005, s. 11)

zjištěním pro mladé důstojníky byla patrná korupce a slabost jejich vlastní vlády, nežli jejich prohra. Zbraně, které dostali, byly ve špatném technickém stavu a často nespolehlivé, bojové rozkazy byly nepřesné a jejich nadřízení se ukázali jako neschopní ve strategii i taktice.²³

Násir a jeho následovníci viděli porážku v selhání parlamentu nežli na vlastní straně. Když se vrátili do Egypta, byli rozhodnutí svrhnout monarchii. Zformovali tajnou organizaci, která nesla název Svobodní důstojníci. Nebyla to jediná organizace, která chtěla svrhnout monarchii, ale jako jediná byla nejlépe disciplinovaná a měla podporu armády.²⁴

Po první arabsko - izraelské válce nastala v Egyptě doba rozčarování. V zemi zároveň vzrostla aktivita Muslimského bratrstva, které bylo v prosinci 1948 rozpuštěno. Následovala vlna nepokojů, když byl stoupencem bratrstva zavražděn premiér Nukraší a poté roku 1949 zavražděn vůdce Muslimského bratrstva Hassan al-Banná. V této protimocenské atmosféře stále přibývalo stávek, demonstrací, pochodů a srážek s egyptskou policií a britským vojskem. Kroky egyptských policistů a britského vojska, které šly v šlépějích zatýkání a poprav situaci pouze zhoršovaly.²⁵

2.3.2 Pokusy o zrušení egyptsko - britské smlouvy z roku 1936 a snaha o evakuaci vojsk ze země

V lednu roku 1950 zvítězila ve volbách strana Wafd, která měla jako svůj hlavní politický program – zrušení smlouvy z roku 1936, evakuaci britských vojsk a uskutečnění sociálních reforem. Nová vláda pod Nahhásovým vedením vyvinula tlak na britskou vládu. Však naděje na zlepšení poměrů se rozplynuly, protože vedení Wafdu se více než o reformy staralo o finanční spekulace. Velkou měrou bujela korupce, vleklá jednání s Londýnem nikam nevedla, protože Velká Británie se nemohla stále odprostit od klasických koloniálních přístupů. Nakonec vláda roku

---

23 Spencer (2009, s. 47)

24 Spencer (2009, s. 47)

1951 zrušila britsko - egyptskou smlouvu z roku 1936. Následoval další přísun vojsk do pásma Suezského průplavu.²⁶ *„Začala několikaměsíční válka nervů, charakterizována téměř každodenními demonstracemi a střetnutími s okupačními vojsky. Od podzimu 1951 operovaly v pásmu průplavu partyzánské jednotky. Jejich organizaci měli v rukou především Muslimští bratři, ale zastoupeni byli i komunisté a další levicové síly.“*²⁷

25. ledna 1952 posádka egyptské policie byla přepadena britskou jednotkou. Egyptská policie byla podezřelá z podpory partyzánů. Tato akce si vyžádala na 50 obětí. Dalšího dne vypuklo v Káhiře lidové povstání. Demonstranti požadovali podepsání smlouvy se Sovětským svazem, obsazení Suez egyptskou armádou apod. Káhirske povstání bylo zlikvidováno palbou britských vojáků. Události z 26. ledna jsou do historie nesmazatelně zapsány jako „černá sobota“. Obyvatelé země si začali uvědomovat, že není politické síly, která by účinně hájila zemi proti Britům. Wafdistická vláda byla rozpuštěna králem Farúkem. Do července 1952 se vlády několikrát vystřídaly u moci.²⁸

2.4 Vojenský převrat Svobodných důstojníků 23. června 1952

K bodu zlomu došlo dne 23. července roku 1952, kdy Svobodní důstojníci v čele s Násirem zahájili revoluci. Revoluce ustanovila několik změn – zvolila republikánskou formu vlády, ustanovila osobní diktaturu a přijala systém jediné strany. Revoluční politický a administrativní systém byl ustanoven a udržován armádou. Při převratu vojenští velitelé neměli určitý cíl v uskutečnění celé revoluce. Hlavními kroky Svobodných důstojníků bylo řešení politické korupce a obnovení „slušnosti“ vlády v zemi. Král Farúk byl nucen abdikovat, při čemž království bylo zachováno, ačkoli vláda byla svržena. Dvě vůdčí politické strany v Egyptě

---

25 Valacha (2003, s. 145)

26 Lacina (1987, s. 169)

27 Citováno dle Lacina (1987, s. 169)

28 Lacina (1987, s. 169)

- Wafd a Muslimské bratrstvo se blíže spojily s armádním revolučním výborem a byly si zdánlivě jistí svým místem v novém režimu.²⁹

Převrat zničil celý režim. S naprostou podporou veřejnosti Svobodní důstojníci pokračovali v eliminaci posledních stop starého režimu. Moc byla nyní formálně soustředěna do rukou důstojníků, kteří převrat provedli. Byla prohlášena prozatímní listina, zákonodárná a výkonná moc byla dána do rukou nového a prvního prezidenta - generálu Muhammadovi Nagíbovi. Nejvyšším členem Rady revolučního vedení byl Násir. Rada revolučního vedení byla ve složení třinácti osob. Všechny politické strany byly rozpuštěny. Roku 1953 bylo zrušeno království a byla vyhlášena republika.³⁰

Již 9. září 1952 vešel v platnost zákon o pozemkové reformě, který se týkal vyvlastnění pozemků nad 200 feddánů³¹. Vyvlastnění pozemků *„byla prvním zásahem do pozdně feudální struktury egyptského hospodářství a konzervativních společenských vztahů na venkově. Mezi bezzemky, kteří dříve pracovali jako námezdní rolníci nebo na pronajaté půdě, měla být nyní rozdělena vyvlastněná půda, což slibovalo její kvalitnější zhodnocování.“*³²

Pozemkovou reformu obyvatelé Egypta přivítali s nadšením. První fáze egyptské revoluce skončila, díky napětí a projevům nesouhlasu s autoritativní formou vlády, kdy se Rada revolučního vedení rozhodla ke konečnému rozchodu s myšlenkou obnovení ústavních svobod. 10. prosince roku 1952 Rada revolučního vedení zrušila ústavu, zatkla 112 předních politiků a odborářů a 16. ledna 1953 Nagíb rozpustil politické strany a nechal zkonfiskovat majetek.³³

---

29 Sharabi (1969, s. 208)

30 Sharabi (1969, s. 208 – 209)

31 1 feddán = 0,4 ha

3 EGYPT ZA PREZIDENTA GAMALA ABD AN - NÁSIRA

Politika generála Nagíba byla orientována na Spojené státy americké. Tento druh orientce se nezamlouval části Revoluční rady, které se soustředilo kolem Násira. Uvnitř Rady revolučního vedení byla situace na prahu snesitelnosti. Nagíb byl nařčen ze spojení s komunisty a Muslimskými bratry a tudíž byl 14. listopadu 1954 odvolán z funkce a zbaven veškeré moci. Řízením Revoluční rady, ale také vlády byl pověřen Násir, který kladl důraz nejen na pozemkové reformy, ale také na industrializaci země.³⁴ *„V letech 1952-1956 uskutečnil meliorační plán v zemědělství, v jehož rámci vznikl projekt výstavby Vysoké přehrady v Asuánu. V červnu roku 1956 opustili poslední britští vojáci Egypt, byla přijata nová ústava a Násir byl 22. června zvolen prezidentem.“*³⁵

3.1 Znárodnění Suezského průplavu

*„Prodej československých a sovětských zbraní Káhiře v letech 1955-1956 vyvolal politickou krizi a Západ odmítl financovat Násirův ambiciózní projekt výstavby přehradní nádrže u Asuánu na Nilu.“*³⁶ Násir na tento akt odpověděl znárodněním Suezského průplavu 26. července 1956.³⁷ Tím zajistil, že všechny zisky, které plynou ze Suezského kanálu budou nyní egyptské. Znárodnění byl také Násirův mezník v úsilí o upevnění politické a hospodářské nezávislosti země.³⁸ Zahraniční reakcí bylo, že Britové a Francouzi usilovali o svržení Násira. Na druhé straně Američané doufali, že se Egypt zapojí do blízkovýchodního bezpečnostního systému Bagdádského paktu³⁹ a jeho rozhodnutí tolerovali. Nakonec se Velká Británie a Francie rozhodli pro vojenskou akci. K této akci se přidal i Izrael, kterému nevyhovaly relativně

---

32 Citováno dle: Lacina (1987, s. 170 – 171)

33 Lacina (1987, s. 171)

34 Vachala (2003, s. 146)

35 Citováno dle: Vachala (2003, s. 146)

36 Citováno dle: Nálevka (2000, s. 81)

37 Více o Suezské krizi: Nálevka (2003)

38 Vachala (2003, s. 146)

39 Vojensko – politický blok na Blízkém a Středním východě, působil od roku 1955 – 1959, poté byl přeměněn na CENTO

nevýhodné hranice s Egyptem. 22. – 24. října 1956 se tyto tři strany sešly na jednání v Sévres a schválily operaci proti Egyptu, která nesla název Mušketýr.⁴⁰

Izrael měl zaútočit proti Gaze a Sinajskému poloostrovu s finálním obsazením Suezského průplavu. V druhé fázi zaútočí francouzsko – britské síly a měly by „oddělit“ válčící strany. Trojice států doufala ve změnu statutu Suezského průplavu, ale také věřila i v Násirův pád.⁴¹ Během této vojenské agrese měl Násir hlubokou podporu a sympatie obyvatelstva a mohl se opřít o loajalitu celé společenské struktury. Na své straně měl také podporu několika arabských států. Díky diplomatickým krokům Sovětského svazu a Spojených států Amerických byly jednotky Izraele, Velké Británie a Francie nuceny opustit Egypt. Egyptská politika vyšla z tohoto střetnutí politicky posílena a Násir si tím zajistil ještě větší oblibu u obyvatelstva Egypta.⁴² *„Na přímý zásah OSN byla 6. listopadu 1956 agrese zastavena. Průplav zůstal v egyptských rukou a v dubnu 1957 byl opět uveden do provozu, jenž trvá (s nucenou přestávkou mezi lety 1967-1975 způsobenou arabsko-izraelskou válkou) dodnes.“*⁴³

*„Po suezské krizi se upevnily pozice egyptské národní buržoazie. Po znárodnění průplavu se snahy o hospodářskou nezávislost projevíly přebíráním zahraničních podniků do místní správy. „Egyptizace“ průmyslu a bank byla jakýmsi předstupněm znárodnovacích opatření příštích let.“*⁴⁴ Přebírání podniků do místní správy bylo v duchu výkupu, což naznačovalo rovnoprávné jednání se zahraničními firmami. Egyptské hospodářství hledalo nové zahraniční investice, protože hospodářství stále nedosahovalo potřebné dynamiky. Násirova vláda si upevnila autoritu likvidací zahraničních společností a posílila místní buržoazii, která jeho kroky vítala s otevřenou náručí.⁴⁵ Násir posunul těžiště své vlády velkou

---

40 Nálevka (2000, s. 82)

41 Nálevka (2000, s. 81-82)

42 Muzikář (1987, s. 29)

43 Citováno dle: Vachala (2003, s. 146)

44 Citováno dle: Lacina (1987, s. 175)

45 Lacina (1987, s. 176)

měřou na orientaci na Sovětský svaz. Snažil se vytvořit silný státní sektor v průmyslu a bankovníctví.⁴⁶

3.2 První myšlenky panarabismu a vznik SAR

Egyptský prezident dále věřil v lidskou práci, vědu, pokrok a revoluční praxi. Nechal rozpustit náboženské soudy, modernizoval školní výuku, byla také reformována univerzita al – Azhar. Polygamie téměř vymizela z obyčejného života, zlepšilo se také postavení muslimské ženy. Byla realizována celá škála dalších opatření.⁴⁷

Myšlenkou panarabismu nebyla nikdy egyptská buržoazie ovlivněna, na rozdíl od arabského Východu. To se ale změnilo rokem 1957, kdy se panarabismus dostal do čela egyptské politiky. Nejsilnějším voláním bylo po konkrétní formě arabské jednoty. Také sám Násir nikdy předtím o arabské jednotě nemluvil. Ale nakonec se tato myšlenka stala nejasnou ideologickou koncepcí, kterou Násir začal proklamovat.⁴⁸

Díky ekonomickým zájmům a panarabské myšlence navázal Násir styky se Sýrií. Výsledkem byla společná dohoda o sjednocení obou zemí. Sýrie doufala, že ji Egypt ochrání nejen před tlakem mezinárodního imperialismu⁴⁹, ale také před vnitřní levicové a feudální opozicí.

3.2.1 Sjednocení Sýrie a Egypta

Nejprve se jednalo o federativní uspořádání, ale nakonec zvítězila myšlenka postupného sjednocení arabských zemí, kde bude v čele Egypt. Nový stát byl vyhlášen 1. února 1958 s názvem Sjednocená arabská republika (SAR). Státní zřízení nového státu se opíralo o prozatimní ústavu z března roku 1958. Výkonná moc byla v rukou prezidenta a

---

46 Nálevka (2000, s. 83)

47 Muzikář (1987, s. 85 – 86)

48 Lacina (1987, s. 176)

49 Tento termín se používal zejména v období studené války

zákonodárnou moc měl společný parlament. Politické strany a organizace v Sýrii byly rozpuštěny stejně jako roku 1954 v Egyptě.

Hlavním úkolem byla výstavba socialistické, demokratické a kooperativní společnosti. Levicové síly v Egyptě a Sýrii zaujaly k Sjednocené arabské republice kritický a negativní postoj, z důvodu nevědeckého postupu při vytváření Spojené arabské republiky, ale také s tím související osekávání politických svobod. Jedinou povolenou stranou byla Národní unie, kam komunistické strany odmítly vstoupit. Na to 1. ledna 1959 provedla policie razii, při níž zatkla kolem 300 levicově smýšlejících politiků. Následně probíhaly popravy.⁵⁰ „V roce 1961 byly vyhlášeny tzv. *Socialistické zákony*. *Spojená arabská republika se však rozpadla hned v červenci 1961.*“⁵¹

V roce 1962 egyptská armáda bojovala v Jemenu a obdržela zdrcující porážku a velké stráty. Zlom v egyptské politice nastal v roce 1965, kdy Spojené státy americké odmítly dále ekonomicky Egypt podporovat. Násir se tudíž přeorientoval na Sovětský svaz.⁵²

„V období po rozpadu SAR (v září 1961) do izraelské agrese v červnu 1967 byl islám ztotožňován s Násirovou progresivní a antiimperialistickou politikou. Násir ostře kritizoval konzervativní režimy Saudské Arábie a Jordánska a obviňoval je, že se pronikavě odchyľují od pravého islámu. Podle Násira byl opravdový islám náboženstvím spravedlnosti, rovnosti, přičemž egyptskou politiku vydával arabskému světu za vzor obnoveného islámu.“⁵³

3.3 Šestidenní válka a Arabský socialistický svaz

Nejnižší bod Násirovy politické kariéry přišel v červenci roku 1967. Izrael napadl Egypt a porazil egyptské vojáky, kteří měli zbraně od

---

50 Lacina (1987, s. 176 – 177)

51 Citováno dle: Vachala (2003, s. 147)

52 Vachala (2003, s. 147)

53 Muzikář (1987, s. 85)

Sovětského svazu. Poráženy byly také jednotky států Jordánska a Sýrie. Navíc Izrael okupoval území Sinajského poloostrova. Tento vojenský akt je znám pod názvem šestidenní válka.⁵⁴ Izraelské jednotky, které postupovaly dále do srdce Egypta, do Káhiry, byly zastaveny příměří, které si vynutily Spojené národy. Násir za porážku převzal osobní zodpovědnost. Oznámil svou rezignaci, ale egyptští obyvatelé jeho rezignaci odmítli přijmout. Následně na naléhání obyvatel ve své funkci setrval.⁵⁵

Výsledky Násirovo osmnáctiletého vládnutí nebyly pouze pozitivní, ale také smíšené. Ačkoli mluvil o ustanovení reprezentativní vlády, Násir nevěřil politickým stranám a pamatoval ničivé soupeření politických stran za časů monarchie. Za časů soupeření byl Egypt rozdělený a slabý. Wafd a všechny politické strany byly vyhlášeny jako ilegální. Byla tedy založena politická organizace, aby ty ostatní nahradila, nazývala se Arabský socialistický svaz (dále jen ASS).⁵⁶

Prostřednictvím nově vzniklé strany se měly uplatňovat revoluční dekrety a měla sloužit také k mobilizaci lidových mas. Násir chtěl, aby alespoň 50 procent členské základny ASS tvořili dělníci, vojáci a rolníci. ASS byla chápána jako masová organizace. Násir se mylně domníval, že hromadný vstup pracujících do nově vzniklé strany povede k likvidaci opozičních sil. V roce 1967 měl ASS na 7 milionů členů. Do ASS mohl vstoupit kdokoliv, ale striktní zákaz měli Muslimští bratři a některé extrémě levicové skupiny.⁵⁷

Roku 1966 byl založen základní kámen pro tajnou organizaci, která měla být vně ASS. Mělo to být jakési revoluční jádro uvnitř ASS. Tato tajná organizace nesla název Předvoj socialistů. Organizace měla být odpovědná přímo prezidentovi, udržovat dohled nad uskutečňováním reforem, dále měla bojovat proti sabotážím a kontrarevolučním aktivitám

---

54 Více o šestidenní válce: Brož (2005, 2010)

55 Spencer (2009, s. 48)

56 Spencer (2009, s. 48)

57 Lacina (1987, s. 477)

Muslimského bratrstva, které se začaly množit kolem roku 1965 (dokonce se Muslimští bratři pokusili i o atentát na prezidenta Násira). Princip osobní oddanosti vůdci revoluce byl hlavním kritériem pro přijetí do tajné organizace. Činnost organizace se rozpadla díky izraelské agresi roku 1967 a už se nikdy touto ranou nevzpamatovala.⁵⁸

3.4 Konec Násirovy vlády

Čím byl Násir starším, o to více ho pronásledovaly a sužovaly zdravotní problémy. Byl více autoritativní, tajnůstkářský a nedůvěřivý. Netoleroval žádnou opozici, zajistil úzkou kontrolu nad Egyptem. Velké policejní síly a tajné oddíly sledovaly aktivity v každé vesnici či ve městě. Násir zemřel 28. září 1970. Jeho smrt přišla, když se uzavíralo příměří mezi Organizací pro osvobození Palestiny a vládou Jordánska. I přes veškeré zdravotní problémy, které Násira sužovaly se prezident svému lidu zdál téměř nezničitelný. Jeho smrt byla pro všechny obyvatele Egypta velkým šokem. Milliony Egyptanů následovaly jeho pohřební průvod skrze ulice Káhiry.⁵⁹

Po smrti Násira nebyla v zemi žádná politická síla, která by byla schopná zajistit další plynutí revoluce. Nebyly vytvořeny žádné politické instituce, protože politický život byl od roku 1954 potlačován. Násirova revoluce byla na zhroutení.

---

58 Lacina (1987, s. 478)

59 Spencer (2009, s. 48)

4 ANWAR AS - SÁDÁT PREZIDENTEM

15. října 1970 se prezidentem stal dosavadní viceprezident Anwar as-Sádát (dále jen Sádát).⁶⁰ Sádát byl také jedním z původních Svobodných důstojníků a pracoval vždy po boku Násira již od dob, co společně studovali na vojenské akademii.⁶¹

Jako první z věcí dal nový prezident přezkoumat dekrety o zestátnění některých podniků, ze svých raných projevů vypouštěl kritiku kapitalismu a světového imperialismu. Kladl důraz na jednotu národa. Hlavní argumentace se nesla v duchu vlasteneckého a náboženského obsahu.⁶²

V následujícím roce prezident Sádát zahájil v Egyptě tzv. druhou revoluci. Druhá revoluce se týkala odvoláním prosovětských ministrů vlády a roku 1972 vyhostil i sovětské vojenské poradce.⁶³

Roku 1974 Sádát předložil tzv. Říjnový dokument. Tento dokument měl nahradit základní dokumenty egyptské revoluce – Chartu národní akce a Program z 30. března 1968. Prezident Sádát tím prosazoval novou linii. Významnou úlohu sehrály hromadné sdělovací prostředky, které začaly otevřeně kritizovat jednotlivé zásady Násirovy revoluce.⁶⁴

„Hlavním pilířem nové koncepce se stala politika „otevřených dveří“ (infitáh). Byla založena na myšlence oživit egyptské hospodářství pomocí zahraničních investic.⁶⁵ Výsledkem měl být velmi prudký hospodářský růst, který by mohl vyřešit tíživou situaci obyvatel Egypta. Cílem měla být integrace vyspělé západní technologie a finance s arabským naftovým kapitálem a levnou egyptskou silou. Avšak od samého začátku nešel plán tak, jak si Sádát přál. Vzrostla vrstva vlastníků nemovitostí, obchody, kavárny a banky se rychle rozšiřovaly. Tito lidé zbohatli díky zrušením

---

60 Lacina (1987, s. 483)

61 Spencer (2009, s.48)

62 Lacina (1987, s. 483)

63 Vachala (2003, s.147)

64 Lacina (1987, s. 485)

65 Citováno dle: Lacina (1987, s. 485)

státního monopolu v zahraničním obchodě a službách. Korupce ve státním aparátu a nezákonné transakce začaly být na denním pořádku. Sádátova vláda si vše uvědomovala, ale nemohla proti tomu nějak razantněji zakročit. Proto se Sádát čím dál více obracel se žádostmi o úvěry na Světovou banku, Mezinárodní fond a hlavně na Spojené státy. Zahraniční monopoly nepokládaly Egypt za politicky stabilní a Sádátova koncepce vznikla právě v době prohlubující se krize Západu, kterou provázelo omezení kapitálových vkladů. V roce 1975 nastaly na několika místech Egypta nepokoje. Odpověď vlády na nepokoje byla vlnou hromadného zatýkání komunistů a násirovců.⁶⁶

4.1 Egyptská zahraniční politika a říjnová válka

Středem zájmů egyptské zahraniční politiky stále zůstávalo osvobození okupovaných arabských území. Avšak všechny diplomatické kroky, jak Násirovi, tak Sadátovy nevedly nikam. Izrael se mohl těšit z jednoznačné podpory USA a většiny kapitalistických zemí. Izrael měl technickou a organizační převahu nad arabskými zeměmi. Odmítal jednat o otázkách okupace Sinajského poloostrova a pásma Gazy. Zato egyptská společnost nesla těžkou ránu po drtivé porážce a její neschopnosti čelit mnohem menšímu státečku. Sádát se cílevědomě připravoval na válku.⁶⁷

4.1.1 Vypuknutí a průběh říjnové války

Egyptská vojska zahájila dne 5. října 1973⁶⁸ frontální útok na Bar Levovu obrannou linii vybudovanou Izraelem podél východního břehu Suezského průplavu. Egyptské armádě, i přes veškerou snahu Izraele, se podařilo postupovat dále do nitra Sinaje. Faktem bylo, že v prvních dnech války Izrael soustředil pozornost na severní frontu, kde útočila Sýrie. Syrským vojskům se podařilo osvobodit podstatnou část Golanských

---

66 Lacina (1987, s. 486)

67 Lacina (1987, s. 484)

68 Více o této válce: Brož (2005, 2010)

výšin. V Sinajské poušti proběhla největší tanková bitva od let druhé světové války. Po deseti dnech Izrael egyptský útok zastavil. 22. října vyzvala Rada bezpečnosti zastavení palby a k setrvání na současné linii bojů.⁶⁹

Z počátku bojů neměl Sovětský svaz zájem svolat Radu bezpečnosti OSN, protože byl přesvědčen, že egyptsko – syrský útok si s Izraelem hravě poradí. Nakonec však izraelští vojáci začali postupovat a ohrozili Damašek a Káhiru. Egypt stanul na prahu vojenského kolapsu, díky Arielu Šaronovi, který překročil Suezský průplav. Jeho jednotky obklíčily 3. egyptskou armádu na Sinaji a postupovaly dále na Káhiru, v jejíž blízkosti seskočila izraelská výsadková brigáda. Po těchto faktech se Moskva začala angažovat a prosazovat zásah Rady bezpečnosti. Dokonce i prezident Sádát požádal Sovětský svaz a Spojené státy o pomoc proti Izraeli. Sovětský svaz pohrozil, že jestli nedojde k vystoupení proti Tel Avivu, bude jednat samostatně. USA vyvolaly značný tlak na vládu Goldy Meirové⁷⁰, aby byly okamžitě zastaveny boje. Palba byla následně zastavena 24. října po vyzvání Rady bezpečnosti k ukončení bojů. Egyptsko – izraelské příměří bylo podepsáno v listopadu 1974. Izraelci odešli ze Sinaje, což byla i jedna z podmínek dohody. Egypt získal tím, že mu bylo navráceno ztracené území z roku 1967.⁷¹

4.1.2 Důsledky říjnové války a počátky mírové spolupráce mezi Egyptem a Izraelem

Prezident Sádát si po říjnové válce významně upevnil postavení v arabském světě i v samotném Egyptě. Do jisté míry byl přehodnocen vztah některých západních zemí vůči Izraeli. Začaly sympatizovat s Egyptem, ve kterém viděli ochotu prosazovat kapitalistické zájmy v arabském světě. Sádát vypověděl smlouvu o přátelství a spolupráci se Sovětským svazem roku 1974. Na druhou stranu začal prosazovat

---

69 Lacina (1987, s. 484)

70 Premiérka Izraele, ve své funkci premiérky byla od 17. března 1969 – 3. července 1974

71 Nálevková (2000, s. 88-89)

diplomatické styky s USA. Téhož roku dostalo egyptské hospodářství bohatý finanční dar od Saúdské Arábie.⁷²

4.1.3 Camp David a smrt Sádáta

První mírová dohoda uzavřená mezi Izraelem a Egyptem byla 11. listopadu 1973. Dále 18. ledna 1974 byla podepsána Dohoda o stažení sil. Další jednání mezi Izraelem a Egyptem narážely na patovou situaci. Na to svolal americký prezident Jimmy Carter⁷³ schůzku v Camp Davidu⁷⁴. Ve dnech od 5. do 17. září 1978 byla jednání v plném proudu. Prezident Sádát před koncem jednání dokonce pohrozil svým odchodem. Nakonec 17. září došlo k uzavření a podepsání dvou dohod. První dohoda obsahovala egyptsko-izraelské mírové smlouvy. Izrael se měl vzdát Sinaje. Druhá dohoda ustanovovala rámec pro mír na Blízkém východě – řešení palestinského problému, dobré sousedské vztahy s Palestinskou autonomií na Západním břehu a v pásnu Gazy.⁷⁵

Ze Sádátovy strany na Menachemu Beginovi byly požadovány určité ústupky v palestinské autonomii (konec izraelské vojenské administrativy). Dne 26. března 1979 byla podepsána egyptsko – izraelská smlouva. Egyptu byl navrácen Sinaj výměnou za mír, diplomatické vztahy a plavbu Suezským průplavem a Akabským zálivem. Po několika měsících se ale ukázalo, že Begin nemá v žádném úmyslu dostát svým slibům.⁷⁶

Důsledky míru pro prezidenta Sádáta byly jak pozitivní, tak se setkaly i s velkou mírou negace. Ze strany Ligy arabských států byl na Egypt uvalen politický a ekonomický bojkot a ústředí se přesunulo z Káhiry do Tunisu. Členství v Arabské lize bylo Egyptu pozastaveno. Další kritika byla ze strany národa, který ho kritizoval za nedostatek

---

72 Lacina (1987, s. 485)

73 Jimmy Carter byl 39. prezidentem Spojených států amerických, funkční období leden 1977 – leden 1981

74 Maryland, USA

75 Schulze (2012, s. 58 – 59)

76 Schulze (2012, s. 59)

rychlého ekonomického růstu, který Egyptanům přislíbil. Za mír, který egyptský prezident s Izraelem uzavřel, zaplatil svým vlastním životem.⁷⁷ 6. října 1981 byl prezident Sádát při vojenské přehlídce na oslavu překročení Suezského průplavu zavražděn islámským extremistou, který protestoval proti příměří, které Sádát s Izraelem uzavřel.⁷⁸

---

77 Schulze (2012, s. 60)

5 LIBYE OD OKUPACE K MONARCHII

Libye byla po dlouho dobu osmanskou kolonií a to již od roku 1553, kdy byli rytíři svatého Jana vypuzeni Turky⁷⁹. Avšak koncem 19. století měla o Libyi zájem Itálie. Do země začaly pronikat italské obchodní a bankovní firmy, ty za malou chvíli ovládly hospodářský život pobřežních měst. Itálie dále jen čekala na svou chvíli, kdy se bude moci zmocnit Libye úplně. Tato chvíle nastala roku 1911. Itálie předložila Osmanské říši ultimátum, kdy ji žádala, aby odstoupila z Tripolska a Kyrenaiky. To samozřejmě Osmanská říše jednohlasně odmítla. Nastala válka a osmanské vojsko bylo Itálií v několika bitvách rozdraceno. V říjnu roku 1912 byl uzavřen mír v Lausanne, který si Osmanská říše sama vyžádala. Osmané se vzdali všech svých libyjských provincií ve prospěch Itálie. Libyjskému lidu se italská nadvláda samozřejmě nelíbila a sílil odpor k italským kolonialistům. Libyjské vojenské jednotky se vojensky střetávaly s italskými oddíly. Dokonce se libyjskému lidu podařilo několikrát zvítězit nad italskými jednotkami.⁸⁰

„Po příchodu fašismu k moci v Itálii v roce 1922 zahájili italští imperialisté proti libyjskému lidu novou agresí. Bez ohledu na smlouvy s oběma libyjskými státy⁸¹ byla do země dopravena silná vojska a zahájeno postupné dobývání. Současně zabavili Italové v Tripolsku a severní Kyrenaice nejlepší půdu... Libyjský lid se opět chopil zbraní, aby hájil svou zemi a svobodu.“⁸²

Hlavním fašistickým generálem, který v Libyi vojensky operoval byl generál Graziani. Graziani zjistil, že obvyklými válečnými akcemi libyjské vlastence neporazí. Přikročil tedy k masovému teroru. Obyvatelé byli násilně přemísťováni do koncentračních táborů, vesnice vypalovány a

---

78 Adams (2010, s. 483)

79 Musil (1939, s. 27)

80 Dankovičová (1980, s. 14)

81 V roce 1917 Italové uznali kyrenajskou vládu i nezávislost pod suverenitou emíra Idríse as-Sanúsího, Po roce byla vyhlášena i Tripolská republika

82 Citováno dle: Dankovičová (1980, s. 15)

letecky bombardovány. Nejvíce Graziani neblaze proslul tím, že na oázy a tábory obyvatel Libye shazoval z letadel zajatce, ženy a děti, dále například kácel palmové háje, vybíjel dobytek a trávil studně.⁸³

5.1 Vyhlášení nezávislé Libye

Po skončení druhé světové války se Itálie v roce 1947 zřikává svých kolonií, mezi které patřila i Libye. Libye přešla pod prozatimní správu Francie a Velké Británie. Politické a právní uspořádání bylo nejasné. V zemi začaly masové demonstrace. Pod tlakem těchto neblahých okolností zasedlo Valné shromáždění OSN v roce 1949, kde bylo rozhodnuto o vytvoření suverénního Libyjského státu. O rok později rozhodlo Národní shromáždění, že se Libye stane státem s federativním členěním a monarchií v jejímž čele bude stát král Idrís as-Sanúsí. Dne 7. října 1951 byla oficiálně v Bengházi vyhlášena libyjská ústava a 24. prosince 1951 král Idrís I. vyhláší Libyjskou státní nezávislost.⁸⁴

Vzhledem k mimořádným příjmům z těžby ropy, které v Libyi počátkem 60. let 20. století vyvolaly neobvyklý rozmach hospodářství, díky kterému došlo k určitému sociálnímu a politickému rozkvětu. Do Libye plynulo velké množství zahraničních investic od států západních mocností. To zapříčinilo rozvoj nového hospodářského rozmachu. Hospodářský rozvoj zapříčinil vyšší nároky na řízení státu. Ustoupením buržoazii a mladé inteligenci by se Libye stala moderní kapitalistickou zemí při zachování dosavadní monarchie. Král Idrís I. byl tedy nucen do vlády jmenovat odborníky s vysokým vzděláním. Stále však hlídal, aby nejvyšší mocenské pozice zůstaly v rukou tradičních feudálních hodnot.⁸⁵

---

83 Dankovičová (1980, s. 15)

84 Krincvaj, Hrbek (1994, s. 168)

85 Lacina (1987, s. 502)

5.2 První všeobecné volby a sjednocení Libye

První všeobecné parlamentní volby v Libyi byly v lednu roku 1960. Kandidáti museli vystupovat jako nezávislí, protože politické strany byly v zemi stále zakázané.⁸⁶ „Libyjská vládnoucí vrstva s nervozitou sledovala vývoj v sousedních zemích. Vlna znárodňovacích dekretů v Egyptě, tuniský destúrovský socialismus a vítězství alžírské revoluce působily jako stimul antifeudálního hnutí, v jehož čele stála nacionalistická inteligence⁸⁷, městské mezivrstvy a zdejší odnož Muslimských bratří. Král Idrís I. se snažil čelit opozici osobními dekrety, které byly vyhlášovány bez konzultace s parlamentem.“⁸⁸

V roce 1963 byla ustanovena vláda, v jejíž čele stál předseda Muhijuddín al-Fikíní. Tato vláda zahájila nový kurs, který směřoval k rozvoji národního hospodářství, k ochraně před zahraniční konkurencí a omezení práv naftařských společností. Fikíní se zasloužil také o prosazení zrušení dosavadního federálního systému, který brzdil sjednocení země. Libye se tudíž stala od roku 1963 jednotným státem.⁸⁹

Libye byla do roku 1963 rozdělena na tři regiony – Tripolsko, Kyrenaika a Fezzán. Tyto územní celky se lišily společenskou identitou i kulturou obyvatelstva. Tripolsko, s větší rozlohou a modernější populací upřednostňovalo ustanovení jednotného státu, kde by Tripolsko rozhodně zastávalo dominantní pozici. Pro tento důvod Kyrenaika a Fezzán upřednostňovaly volný federální systém vlády, ve kterém by regiony měly rovný status a reprezentaci. Dalším problémem bylo ustanovení hlavního města. Vzhledem k tomu, že obyvatelé západní části Libye viděli Tripolis hlavním městem, východní část populace byla rozhodnuta pro ustanovení hlavního města Benghází. Nakonec se ve výše zmíněném roku 1963 stala Libye jednotným státem, který byl dělen do deseti provincií. Spor o hlavní město dále pokračoval a skončil kompromisem. Rozhodlo se o

---

86 Hrbek (1982, s. 86)

87 Nacionalistická inteligence je název, který se dnes již výrazně nepoužívá, můžeme uvést např. termín vlastenecká inteligence

88 Citováno dle Lacina (1987, s. 502)

pohybujícím se hlavním městu, které bylo střídavě mezi Tripolisem a Benghází. Tento jednoduchý příklad poukázal na Libyjskou nejednotnost. Drahé náklady na pohyblivé hlavní město následně přispěly k nepodařenému pokusu o ustanovení permanentního hlavního města v Al-Bajdě.⁹⁰

Díky financím, které plynuly hlavně z ropného průmyslu mohla libyjská vláda vystupovat svobodněji a aktivněji v mezinárodní politice. Nejvyšší vládnoucí vrstvy nechtěly na tuto možnost přistoupit. Libye vstoupila do Organizace africké jednoty v květnu 1963, uzavřela přístavy a letiště pro portugalské a jihoafrické lodě a letadla a připojila se i k bojkotu Izraele, ale na druhou stranu stále sledovala kurs úzké spolupráce se státy Západu. Libyjská veřejnost stále vyvíjela tlak na vládu, aby revidovala smlouvy týkající se cizích vojenských základen. Nakonec se podařilo dosáhnout odchodu většiny britských vojsk (1966), ale právo na zachování základen si Velká Británie ponechala. V uplynulých letech libyjský parlament několikrát žádal o zrušení nerovnoprávných smluv o základnách. Ale i přes nevoli parlamentu si Velká Británie a USA udržely své stálé pozice.⁹¹

Těžba ropy přinášela vládě stále se zvyšující příjmy, ale pro jejich využití k všestrannému rozvoji země bylo učiněno dosti málo. V ropném průmyslu bylo zaměstnáno zanedbatelné množství Libyjců a ti, kteří zde pracovali, tak pouze jako nekvalifikované a pomocné síly. Ropné společnosti záměrně bránily občanům Libye, aby se zaškolili v těžební technice. Díky nekvalifikované pracovní síle by i nadále byla Libye závislá na zahraničních expertech. Naftové společnosti si vymohly řadu privilegií (bezcelní dovoz zařízení a různých produktů, ustanovovaly svévolně mzdy zaměstnancům...), na která libyjská vláda ochotně přistupovala, protože mnoho členů vlády se nechalo podplatit⁹².

---

89 Hrbek (1982, s. 87)

90 Drysdale, Blake (1985, s. 217 – 218)

91 Hrbek (1982, s. 87)

92 Hrbek (1982, s. 87)

5.3 Krize monarchistického režimu

Z velkého bohatství, které plynulo do země, měla prospěch pouze buržoazie, a také úzká vládnoucí vrstva a nejbližší okruh královské rodiny. Vyšší částky sice byly věnovány na sociální služby, zdravotnictví a školství, ale zdaleka to nestačilo k uspokojení potřeb obyvatel. Velké finanční obnosy k účelům rekultivace země se ztrácela v kapsách zkorumpovaných úředníků a vládních činitelů.⁹³ Postupem času nastala i vysoká inflace současně při zvýšení dovozu spotřebního zboží ze západních zemí. Inflace postihla nejvíce vrstvy pracujících, zemědělce a kočovníky. Nespokojenost lidu byla na hranici únosnosti, ale v zemi se nenašla žádná silná politická síla, která by byla schopna zorganizovat nespokojený lid a postavit se do boje proti korupci, nedemokratickému režimu a hlavně závislosti na západních zemích, které Libyi vykořisťovaly⁹⁴

Libyjské obyvatelstvo se v této době chtělo přiblížit dalším arabským státům, kde vynikaly symboly nacionalismu a panarabismu. Nejsilnější vliv měl Násirovský Egypt, kdy revoluce Svobodných důstojníků z června 1952 svrhla královský režim a politická moc přešla do rukou protiiperialistických a protifeudálních sil. Dalším mezníkem pro vývoj protiiperialistické a demokratické Libye přišel s rokem 1956, kdy neuspěla trojstranná agrese proti Egyptu a prezident Násir z ní vyšel jako vítěz.⁹⁵ „*Monarchistický režim s velkým znepokojením sledoval stoupající vliv pokrokového politického programu egyptského prezidenta Násira mezi libyjským lidem.*“⁹⁶

Většina vzdělaných Libyjců studovala v Káhiře a velkou měrou působil i egyptský tisk a rozhlas. Válka roku 1967 vyvolala v Libyi bouřlivé demonstrace a stávky, kde byla kritizována pasivita vlády k červnové

---

93 Hrbek (1982, s. 88)

94 Hrbek (1982, s. 88)

95 Dankovičová (1980, s. 36)

96 Citováno dle: Dankovičová (1980, s. 51)

válce a ke stálé přítomnosti cizích vojsk na základnách.⁹⁷ Libye poskytovala pomoc zemím, které z šestidenní války byly nejvíce postiženy, hlavně Egyptu a také Jordánsku.⁹⁸ Dále Libye požadovala okamžitý odchod cizích vojsk ze zahraničních základen – viděli v nich nebezpečí nejen pro Libyi, ale i pro ostatní arabské státy. Vláda se nakonec připojila, díky nátlaku veřejnosti, k ropnému bojkotu arabských ropných států proti Velké Británii, USA a Nizozemí. Posléze dodávky ropy do všech zemí obnovila.⁹⁹

„Konfrontace mezi buržoazií a monarchisty vyvrcholila v roce 1968, kdy se nový premiér Abdalhamíd Bakkúš snažil prosadit do vlády stoupence hospodářských a sociálních reforem. Proegyptské tendence libyjských nacionalistů¹⁰⁰ se však projeví v nevhodnou dobu. Bakkúš za sebou neměl mocenské složky a nevyzrálá lidová opozice ve městech nebyla s to stát se hybnou silou buržoazní revoluce. Proto byl Bakkúš v září sesazen a k moci se opět dostala skupina byrokratů a statkářů spjatých s monarchií.“¹⁰¹

5.3.1 První myšlenky svrhnutí libyjské monarchie

Přesně v této době silněji zesílila ilegální činnost různých opozičních skupin, například baasistů, násiristů, Muslimského bratrstva a různých studentských spolků. Žádná z těchto organizací neměla materiální prostředky ani dostatečnou sílu, ba dokonce ani představu, jak nastolit změny v mezinárodní a vnitrostátní politice. Nespokojenost zasáhla i nejvyšší vládnoucí kruhy. Dokonce králův bratranec Abdalláh zamýšlel zmocnit se vlády, vypovědět smlouvy západním zemím a nastolit politiku úzké spolupráce s Egyptem a jinými arabskými zeměmi. Také velice vlivná rodina Šalchí, která měla po dlouhá léta vysoké pozice ve vládě a armádě, chystala roku 1969 převrat a nastolit místo království

---

97 Hrbek (1982, s. 87)

98 Dankovičová (1980, s. 37)

99 Hrbek (1982, s. 87)

100 Vlastenců

101 Citováno dle Lacina (1987, s. 503)

republiku. Tato skupina byla tajně podporována Británií. V Libyi nadále narůstaly revoluční nálady, které byly vyvolány následnou nespokojeností všech vrstev obyvatel. Rozhodujícím prvkem se musela stát armáda. Národně osvobozené hnutí bylo shledáno jako nedostatečně organizované.¹⁰²

V lednu roku 1969 ústřední výbor Svazu svobodných důstojníků, v jehož čele stáli Muammar al – Qadhafí (dále jen Qadhafí) a Abdussalám Džalúd zvolili dnem revoluce 12. března. Toto datum nebylo vybráno náhodně, protože v tento den měl narozeniny král Idrís I. V této době ústřední výbor řídil jak činnost Svazu svobodných důstojníků, tak i Lidovou frontu, která byla civilní revoluční složkou. Tento pokus o převzetí moci byl označen heslem „Jeruzalém“. Okolnosti ale tomuto převratu nepřály, protože na tento den byl vyhlášen velký galakonzert. Svobodní důstojníci se začali obávat, že mnozí z lidí, kteří v okamžiku převratu měli být zatčeni, budou na této akci a při zatýkání by mohli zmizet v davu nic netušících hostů. Tím by celá akce ztratila moment překvapení. Akce byla následně odvolána a odsunuta na dobu neurčitou. Dne 13. srpna 1969 byl svolán celý důstojnický sbor, kde probíhalo objasnění nové koncepce obrany východní a západní Libye. V tuto dobu mohla revoluce propuknout kdekoli, a proto se tento termín zdál jako správné načasování pro začátek revoluce.¹⁰³

„Koordinační nepřipravenost však nedávala záruky, že akt vojenského převzetí moci v Běnhází a Tripolisu proběhne v požadovaném časovém sepětí. Vedení ústředního výboru si dobře uvědomovalo, že tisícikilometrová vzdálenost mezi Běnhází a Tripolisem je příliš veliká. Jakákoliv časová nesouhra by pro revoluci mohla mít fatální konec. Proto ani tento termín nebyl nakonec akceptován.“¹⁰⁴

---

102 Hrbek (1982, s. 89)

103 Krincvaj, Hrbek (1994, s. 169)

104 Citováno dle Krincvaj, Hrbek (1994, s. 169)

5.4 Přebvat Muammara al – Qadhdháfího

Dne 1. září roku 1969 skupina mladých důstojníků provedla státní převrat v Benghází a v Tripolsku v době, kdy byl král Idrís I. na léčení v Řecku.¹⁰⁵ Přebvat se nesetkal s žádným odporem. Během několika dní získal nový režim kontrolu nad celou zemí. Z počátku byli vedoucí aktéři převratu neznámí. Nakonec se ukázalo, že vůdcem převratu byl vojenský kapitán Muammar al - Qadhdháfí. Po vzoru egyptské revoluce se tato skupina také nazývala Svobodnými důstojníky. Moc přešla do rukou Rady revolučního vedení, která byla ustanovena také po vzoru stejnojmenné egyptské Rady revolučního vedení, kterou Svobodní důstojníci ustanovili. V čele Rady stál Muammar al - Qadhdháfí.¹⁰⁶ *„Dalšími členy Rady revolučního vedení, kteří v příštích letech významně ovlivnili vývoj libyjské revoluce, byl major Abdassalám Džallúd, ministr obrany Abú Bakr, Júnis Džábír a náčelník generálního štábu Mustafá Charrúbí.“¹⁰⁷*

---

105 Dle Hrbka byl král Idrís I. na léčení v Řecku, dle Dankovičové v Turecku

106 Hrbek (1982, s. 90)

107 Citováno dle Lacina (1987, s. 503)

6 MUAMMAR AL - QADHDHÁFÍ V ČELE LIBYE

Nejvýznamnějším krokem revoluční vlády v prvním roce byla likvidace cizích vojenských základen na libyjském území, které byly obrazem ohrožení nejen Libye, ale také ohrožením míru v celém arabském světě. Základny také ve velké míře představovaly oporu starého režimu. Libyjská vláda tedy požádala Británii a Spojené státy americké, aby své základny v co nejkratším čase vyklidily a zrušily. Během roku 1970 opustily britské a americké jednotky zemi. Nad základnami byly vztyčeny libyjské vlajky.¹⁰⁸

Počátky Qadhdháfího vlády byly ve velké míře insirovány násirismem. Libyjská revoluce se sama pokládá za dědice a strážce Násirova politického odkazu. Jeho náplní je myšlenka arabské jednoty.¹⁰⁹ Egyptský prezident krátce před svou smrtí, v červnu 1970 prohlásil, že Muammar Qadhdháfí je nejspolehlivějším ručitelem arabského nacionalismu a arabské jednoty.¹¹⁰ „Egyptizace“ se projevila také kupříkladu ve změně vlajky, hymny a v úsilí o sjednocení obou zemí. V legislativě však byly stále uplatňovány islámské principy – striktní zákaz pití alkoholu, bylo dokonce obnoveno i bičování za nemanželský pohlavní styk. První fáze Qadhdháfího revoluce může být tedy označena za „násiristickou“ epochu.¹¹¹

6.1 Qadhdháfího vnitropolitická situace

V roce 1970 ustavil Qadhdháfí libyjský Arabský socialistický svaz, který byl ustanoven po egyptském vzoru. Arabský socialistický svaz byl také jedinou povolenou stranou v zemi, stejně jako tomu bylo v Egyptě. Členy svazu se měli stát všichni Libyjci. Tuto dobu v Libyi vystihuje heslo svoboda, socialismus, jednota. Nová politická strana si rychle získávala vliv a již v roce 1972 začala kritizovat vládu. Vláda byla stále pod

---

108 Hrbek (1982, s. 92)

109 Hrbek (1982, s. 97)

110 Hagger (2009, s. 97)

111 Gombár (2001, s. 85)

kontrolou Rady revolučního vedení. Následujícího roku 1973 Qadhdháfí došel k přesvědčení, z důvodu kritiky Revolučního vedení, že lidé žijící v Libyi stále nedospěli k revoluční změně. Tudíž ohlásil kampaň proti buržoazii a byrokracii a také zavrhl parlamentní demokracii jako systém vlády.¹¹²

V dubnu 1973 vyhlásil Qadhdháfí v Zuwáře pětibodový program mobilizace mas, který zahájil kulturní a lidovou revoluci. Jeho přednes se nesl v duchu kritiky libyjské společnosti, ale také zde kritizoval dosavadní průběh revoluce. Zákony v zemi měly být postupně nahrazeny zákony, které byly inspirovány zásadami Koránu a v neposlední řadě i islámským zákonodárstvím. Veřejný život v Libyi měl být očištěn od negativních faktorů, které představovaly protirevoluční síly. Měly by být provedeny řady správních reforem k tomu, aby zmizelo úplatkářství a aby úřady sloužily lidu. Odpověď přišla ve vytváření lidových výborů na venkově, ve městech, v továrnách, školách, obchodních a průmyslových společnostech. Qadhdháfí se zavázal, že navrhovaná opatření lidovými výbory půjdou co v nejkratším čase na posouzení Radě revolučního vedení a bude dodán, dle vlastního uvážení, charakter zákonů.¹¹³

V květnu 1973 prohlásil, že řešením problémů lidstva je „Třetí mezinárodní teorie“, která měla představovat pro arabské země (islámské) jedinou přijatelnou alternativu kapitalistického materialismu a komunistického ateismu. O rok později 7. září 1974 se Qadhdháfí rozhodl, že rezignuje na své politické funkce, kromě vrchního velení armády, do čela dosadil předsedu vlády Džallúda, aby se sám mohl stát „vůdcem revoluce“. V tomto období Qadhdháfí stále více vystupoval v roli filozofa a ideologa.¹¹⁴

Již ve stejném roce Qadhdháfí vyšel z pozadí a zaujal v Libyjské politice opět vedoucí místo. Nepřestával opakovat a čím dál více zdůrazňovat návaznost své politiky na politiký program již bývalého

---

112 Gombár (2001, s. 85)

113 Dankovičová (1980, s. 40)

114 Gombár (2001, s. 86)

egyptského prezidenta Násira. Zdůrazňoval také nezbytnost pokračování v realizaci násiristických myšlenek v celé arabské oblasti. V březnu 1973 se konala v Tripolisu konference násirovských sil, která vydala výzvu k jejich sjednocení ve všech arabských zemích. Násirismus byl pro Qadhdháfího jediná správná cesta ke sjednocení všech arabských zemí. Také označoval násirismus za jedinou správnou cestu, která vede k arabské jednotě socialismu a v neposlední řadě také ke svobodě.¹¹⁵

6.2 Vyhlášení Velké arabské lidové a socialistické džamáhírije

„Dne 2. března 1977 je ve městě Sebha oficiálně vyhlášeno ustanovení moci lidu Všeobecným kongresem lidu (parlament). Tento text tvoří hlavní „referenci“ k novému „masovému“ státu nazvanému Velká arabská lidová a socialistická džamáhírije¹¹⁶.“¹¹⁷ Džamáhírijou byla vyhlášena moc lidí a všechna oficiální moc přešla do rukou Všeobecného lidového kongresu. Byla zrušena Rada revolučního vedení jako nejvyšší politický orgán. Byla jmenována pětice důstojníků (z již bývalé Rady revolučního vedení) jako členů kongresového sekretariátu.¹¹⁸

Při této konferenci se projednávaly různé návrhy, které měly zrušit moc vládních institucí a veškerá správní a politická moc má být dána do rukou Všeobecného lidového kongresu. Všeobecný lidový kongres bude ve složení z nižších lidových kongresů, lidových výborů a odborových svazů. Korán a islámské zákonodárství bude stále základním zákonem Libye. Generálním tajemníkem sekretariátu Všeobecného lidového kongresu se stal Muammar al- Qadhdháfí. Džamáhírija má označovat přímou a bezprostřední formu účasti lidu na správě státu.¹¹⁹

---

115 Dankovičová (1980, s. 42)

116 Jedná se o vládu mas, přímá demokracie bez politických stran

117 Citováno dle:Haimzadeh (2011, s. 58)

118 Long, Reich (2002, s. 384)

119 Dankovičová (1980, s. 42)

7 POLITICKÉ VZTAHY MEZI EGYPTEM A LIBYÍ OD ROKU 1969 DO ROKU 1977

V prvních letech republikánského režimu se libyjská vláda soustředila primárně o vytvoření unie s okolními arabskými státy, díky silné myšlence panarabismu. Již v prosinci 1969 byla přijatá Tripolská charta. K této příležitosti pozval Qadhdháfí Násira a generála Numeiriho¹²⁰ do Tripolisu a bylo vyhlášeno ustanovení revoluční aliance Libye, SAR¹²¹ a Súdánu.¹²²

7.1 Ustanovení svazu Libye, Egypta, Súdánu a Sýrie

Súdán následně svou účast v budoucí navrhované federaci odvolal, ale na druhou stranu projevila svůj zájem Sýrie. Živé diskuze ve vládách a politických kruzích probíhaly ve všech účastnických státech. Někdy tyto diskuze vedly i k dočasnému zostření vnitropolitické situace států. Dokonce libyjský ministr zahraničních věcí Muhammad Nadžm v první polovině prosince 1970 podal demisi, která byla uváděna do souvislosti s jednáním o zřízení federace mezi arabskými státy. V září 1971 ve všech třech zemích probíhalo referendum, které mělo schválit ústavu federace Libye, Egypta a Sýrie. Oficiálně byla federace vyhlášena 1. ledna 1972. A však realizace dohody a hlavně vytváření dohodnutých institucí naráželo na nemalé potíže. Qadhdháfí byl do myšlenky spojené arabské unie natolik zaujat, že chtěl urychlit sjednocení arabských zemí všemi možnými prostředky. Díky zaujetí, které Qadhdháfí měl, si představitelé Sýrie a Egypta drželi vůči Qadhdháfímu zdrženlivá stanoviska.¹²³

„Praktické kroky k dohodnutému sjednocení Egypta a Libye se uskutečňovaly velmi pomalu. V průběhu tzv. kulturní a lidové revoluce Muammar Kaddáfí ostře kritizoval životní styl Egyptanů, který pokládal za

---

120 Vůdce Súdánu

121 Po rozpadu unie Egypta a Sýrie si Egypt ponechal název Sjednocená arabská republika až do roku 1971

122 Hagger (2009, s. 97)

123 Dankovičová (1980, s. 39)

*neislámský a odporující koránu. V Egyptě se jeho názory setkaly s odporem a egyptský tisk ho označoval za reakčního islámského puritána.*¹²⁴

7.2 Libyjský pochod na Egypt

Vleklá jednání stále nikam nevedla, rozhodl se Qadhdháfí spojení urychlit tím, že v červenci roku 1973 Rada revolučního vedení zorganizovala pochod asi 40 tisíc Libyjců do Egypta. Měl to být jeden z mnoha prostředků nátlaku na egyptskou vládu, aby Egypt přistoupil na realizaci sjednocení.¹²⁵ Účastníci pochodu dokonce zničili libyjsko-egyptské pohraniční znaky na hranicích obou zemí.¹²⁶

Pochod byl ale zastaven asi dvě stě kilometrů před Káhirou. Výsledkem pochodu byla zvýšená nedůvěra Egypta vůči politice Libye. Ale i přes veškerou nedůvěru 1. září 1973 byla podepsána smlouva mezi oběma státy a bylo formálně zřízeno společné politické vedení, ústavní shromáždění a ekonomické plánování. Libyjsko – arabská jednota se však brzy rozpadla, protože Libye ostře kritizovala egyptskou politiku po skončení války s Izraelem v říjnu roku 1973.¹²⁷ Libye se zúčastnila války tím, že dodávala zbraně, ale byla odsunuta stranou, co se týkalo řízení vojenských operací.¹²⁸

Po nevydařeném pokusu spojení Egypta a Libye, Qadhdháfí stále věřil v panarabskou myšlenku spojení s okolními arabskými státy. Jeho jednání probíhala v plném proudu. Ve své kritice ostatních arabských států stále vyzýval ideje k hnutí za arabskou jednotu. Qadhdháfí také vyzýval k revolučním akcím a masovému nátlaku okolních arabských států jako Tuniska, Egypta, Alžírsko a Maroka.¹²⁹

---

124 Citovánodle: Dankovičová (1980, s. 41)

125 Hrbek (1982, s. 98)

126 Dankovičová (1980, s. 41)

127 Hrbek (1982, s. 98)

128 Dankovičová (1980, s. 53)

129 Dankovičová (1980, s. 41)

7.3 Rozkol v egyptsko – libyjských vztazích

Muammar Qadhdháfí byl také velkým stoupencem Palestinců a snažil se jim pomoci a zastávat jejich ideje ve světě. Často žádal ostatní arabské státy, aby se palestinská otázka stala prioritní záležitostí v politice každého arabského státu. Avšak nejvíce obviňoval Sýrii a Egypt, že se více snaží získat území, které ztratily ve válce 1967 než pomoci Palestinskému hnutí odporu. Také odmítal, jako Palestinské hnutí odporu, myšlenku politického urovnání arabsko – izraelského konfliktu. Napětí mezi Egyptem a Libyí probíhalo v plném proudu. V libyjském tisku se často objevovaly ostré útoky na Egypt. Napětí mezi oběma zeměmi vyvolalo, že libyjská vláda dokonce zastavila roční pomoc Egyptu o částce 46 miliónů dolarů. Egypt na tento akt odpověděl zrušením ministerstva pro libyjské záležitosti a nahradil ho ministerstvem pro súdánské záležitosti. Syrský prezident Háfiz Asad se pokoušel zprostředkovat politické urovnání mezi oběma zeměmi v květnu 1975, ale jeho pokusy byly marné.¹³⁰

V červenci 1977 se vztahy mezi Egyptem a Libyí krajně vyhrotily. Egyptský prezident Anwar Sádát dokonce přistoupil k ozbrojenému útoku na Libyi na jaře 1977. Egyptské letectvo operovalo v blízkosti západních hranic na libyjském území.¹³¹ Na to libyjská vláda obvinila Egypt z agrese. Díky úsilí alžírského prezidenta Huariho Bumediena a předsedy výkonného výboru Organizace pro osvobození Palestiny¹³² Jásira Arafata byl vojenský konflikt ukončen a v září téhož roku bylo dosaženo dohody o odsunu vojenských jednotek obou zemí od vzájemných hranic. Sádátovy vojenské kroky proti Libyi byly odsouzeny arabskými pokrokovými silami. Uváděly jeho agresi do souvislosti s oslabením arabské jednoty na Předním východě.¹³³

---

130 Dankovičová (1980, s. 53 - 54)

131 Deeb (1991, s. 109)

7.3.1 Jednání arabských států proti politice Anwara as – Sádáta

*„Libyjská vláda byla od počátku velmi kritická k separátnímu jednání a dohodám mezi Egyptem a Izraelem. Zvláště ostře odmítla jednání, které zahájil v říjnu 1977 Anwar Sádát s izraelským premiérem Menachemem Beginem o uzavření separátního míru.“*¹³⁴ Libye svolala ve dnech 2. – 5. prosince 1977 do Tripolisu nejvyšší představitele Alžírsko, Sýrie, Iráku, Jemenské lidové demokratické republiky a Organizace pro osvobození Palestiny. Při jednání se představitelé dohodli na politických, vojenských a hospodářských opatřeních, díky kterým chtěli čelit kapitulantské politice Egyptského prezidenta vůči Izraeli. Závěrečný dokument také ustanovoval (irácká delegace ho nepodepsala), že útok na jednu ze signatářských stran bude brán za útok na všechny ostatní země.¹³⁵

Na výše uvedené jednání navázala ve dnech 5. – 8. prosince 1977 v Tripolisu arabská lidová konference. Zúčastnily se jí delegace z Libye, Alžírsko, Libanonu, Sýrie, Iráku, Tuniska, Jemenské lidové demokratické republiky, Maroka, Mauretánie, Palestinského hnutí odporu a představitelé egyptských a súdánských pokrokových sil. Na konferenci se jednalo o krocích, které vedly k okamžitému boji proti imperialistickým (především americkým) zájmům v arabských zemích a dále se jednalo o boji proti politice Sádátovy vlády. Začátkem prosince přerušil Egypt s Libyí, ale také s některými ostatními arabskými státy jako Sýrie, Alžírsko, Irák a Jemen své diplomatické styky.¹³⁶

---

132 Česká zkratka OOP, anglická PLO, jedná se o palestinskou organizaci, která má za cíl vytvoření palestinského nezávislého státu, vznikla roku 1964 a funguje do dnes

133 Dankovičová (1980, s. 54)

134 Citováno dle: Dankovičová (1980, s. 54)

135 Dankovičová (1980, s. 54 – 55)

136 Dankovičová (1980, s. 54 – 55)

8 ZÁVĚR

Egypt byl po dlouhou dobu okupován britskými vojsky. Do čela země byli vždy dosazeni probritští králové a palácové strany, které měly držet zemi pevně v rukách tak, jak se zrovna hodilo politické situaci Velké Británie. Nebylo žádné silné národní politické strany, která by byla tak dostatečně silná, aby svrhla zkorumpovaný palácový režim a vysvobodila zemi od britské nadvlády. Roku 1952 povstali Svobodní důstojníci a svrhli nechvalně známou monarchii. Hlavním představitelem převratu byl Gamal Abd an – Násir.

Gamal Abd an – Násir je nazýván díky své politice a panarabským myšlenkám jako otec arabského vlastenectví. Dokázal své charisma a pevné nervy při znárodnění Suezského průplavu roku 1956. Nevyšel z této krize pouze jako vítěz, ale dokázal upevnit své postavení doma i ve světě. Roku 1967 po prohrané šestidenní válce s Izraelem, kdy Egypt ztratil Sinajský poloostrov, prezident Násir podal demisi. Ale jaké bylo jeho velké překvapení, když se egyptský lid silně postavil proti jeho rozhodnutí a chtěl svého silného vůdce v setrvání na prezidentském postu. Násir zůstal. I když se Násir zdál svým lidem téměř neznichitelný či nesmrtelný, skončil náhle roku 1970.

Nástupnictví se ujal Anwar as – Sádát, který byl jedním z originálních Svobodných důstojníků a blízkým přítelem Násira. Z jeho politických kroků šlo vidět, že se pomalu, ale jistě pokouší pošlapat ideje násirismu. Po říjnové válce 1973 si na čas udržel výsostné postavení v Egyptě. Snažil se o rehabilitaci egyptského hospodářství, jenže jeho sny a naděje se nevyplnily podle jeho přání. Nastaly hladové bouře a prezident začal být nenáviděn. Vyvrcholení nenávisť k Anwaru as – Sádátovi nastalo při uzavírání mírových dohod s Izraelem a třešničkou na dortu se staly dohody z Camp Davidu. I když tímto aktem vzrostl v očích Západu, pro obyvatele Egypta a další arabské státy se stal poraženým. Nakonec byl zavražděn roku 1981 při vojenské přehlídce.

Na politiku prezidenta Gamala Abd an – Násira ve velké míře navazovala hlava Libye – Muammar al – Qadhdháfi. Také svrhl monarchii roku 1969 pomocí skupiny lidí, kteří nesli stejnomenný název jako v Egyptě - Svobodní důstojníci a navazoval na panarabské myšlenky prezidenta Egypta Gamal Abd an – Násira. Roku 1969 byla přijata Tripolská charta, která ustanovovala revoluční alianci s Egyptem a Súdánem. Po smrti Gamala Abd an – Násira však nový Egyptský prezident Anwar as – Sádát nesdílel stejné myšlenky jako jeho předchůdce. Libyjský vůdce začal ve velké míře kritizovat Egypt a egyptskou politiku. Po říjnové válce roku 1973 se vztahy mezi oběma zeměmi značně vyhrotily. Anwar as – Sádát dokonce přikročil k agresivní politice a poslal několik letadel, které bombardovaly libyjské pohraničí. Vše nakonec skončilo vypovězením diplomatických vztahů mezi oběma zeměmi.

V mé práci jsem se snažila hlavně o nastínění klíčových událostí, které lépe pomohou čtenáři pochopit vztahy mezi Egyptem a Libyí v 60. a 70. letech

9 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

Literatura:

Adams, Simon, kolektiv, *Moderní historie světa, 20. století, rok po roce, měsíc po měsíci, den po dni*, 2. vydání, Rebo Production CZ, 2010

Dankovičová, Inge, *Obchodně ekonomické sborníky, řada Afrika, Libye*, Institut zahraničního obchodu v Praze, 1980

Deeb, Mary, Jane, *Libya's Foreign Policy in North Africa*, Westview Press, 1991

Drysdale, Alasdair, Blake, H. Gerald, *The Middle East and North Africa, Political Geography*, Oxford, 1985

Gombár, Eduard, *Dramatický půlměsíc, Sýrie, Libye a Irán v procesu transformace*, Karolinum, 2001

Hagger, Nicholas, *The Libyan Revolution: It's Origins and Legacy a Memoir Assessment*, O Books, 2009

Haimzadeh, Patrick, *V srdci Kaddáfího Libye*, Jota, 2011

Hrbek, Ivan, *Libyjská arabská lidová socialistická džamáhíríja*, Svoboda, 1982

Krincvaj, František, Hrbek, Ivan, *Dotek obráceného půlměsíce*, Grafit, 1994

Kropáček, Luboš, *Islám a Západ, Historická paměť a současná krize*, Vyšehrad, 2002

Lacina, Karel, *Nejnovější dějiny Afriky*, Svoboda, 1987

Long, E. David, Reich, Bernard, *The Government and Politics of the Middle East and North Africa*, Westview, 2002

Musil, Alois, *Itálie v Africe, Nová Libye*, Praha, 1939

Muzikář, J., *Islám v politice*, Praha, 1987

Nálevka, Vladimír, *Politika ve 20. století, část druhá*, Aleš Skřivan ml., 2000

Sharabi, H., B., *Governments and Politics of the Middle East in the Twentieth Century*, Van Nostrand Company, 1962

Schulze, E. Kristen, *Arabsko – izraelský konflikt, historie, fakta, dokumenty*, Computer Press, 2012

Spencer, J. William, *Global Studies: The Middle East*, Twelfth Edition, McGraw-Hill, 2009

Vachala, Břetislav, *Stručná historie států: Egypt*, Libri, 2003

Volanec, Otakar, *Mezinárodně politický slovník, edice Malé encyklopedie*, Mladá fronta, 1987

Sekundární literatura:

Brož, Ivan, *Arabsko – izraelské války, 1948 – 1973*, Epoque, 2005, 2010

Články:

Čejka, Marek, *OSN a Blízký východ*, Mezinárodní politika, roč. 29, č.1, 2005

10 RESUMÉ

My Bachelor thesis is titled „The Relations Between Egypt and Libya in 60th and 70th of the 20th Century. In my work I mainly tried to outline developments in Egypt and Libya. I point out to the development of both countries from the colonials to sovereign states.

First chapter is about Egypt and its path to autonomy under the leadership of Gamal Abdal Nasser. From the end of 19th century to the 23rd July 1952. Second chapter is speaking about Egypt under the President Nasser to his death in 1970. This times are characteristic of Arab nationalism and consolidation of the government in Egypt. After death of Nasser came at the head of State Anwar Sadat and about this times is speaking chapter three. Anwar Sadat's times are full of failed attempts to revive the Egyptian economy. He was also highly criticized by the other Arab states for peaceful cooperation with Israel.

The fourth chapter which is titled Libya from the Occupation to the Monarchy deals about occupied Libya by Italiens to its way to the monarchy in 1951. This chapter includes first general elections, crisis of the monarchy and the coup of the Free Officers in 1969. Next chapter five is about Muammar Gaddafi and his political situation in Libya after coup of the Free Officers in 1969 to the Great Socialist People's Libyan Arab Jamahiriya in 1977. The last chapter of my Bachelor thesis with number six is about relations between Egypt and Libya since 1969 to 1977. It is about union between Egypt and Libya and other states but primarily between Egypt and Libya. After death of Nasser times of peace were relieved by mutual intolerance.